

Euro 2020: Economische impactanalyse Eindrapport

Strikt persoonlijk en
vertrouwelijk
Februari 2014

Inhoud

In één oogopslag – onze mening		5
Het rapport		8
1	De achtergrond: deel-organisatie van een uniek EK	9
2	Het onderzoek: een maatschappelijke impactanalyse	11
3	Gehanteerde uitgangspunten	12
4	Onze schatting: een positief saldo van kosten en baten	14
Aanvullende informatie		18
5	Inleiding	19
6	Beschrijving van kosten	20
7	Beschrijving van directe effecten	21
8	Beschrijving van indirecte effecten	25
9	Beschrijving van externe effecten	26
Appendices		30
1	Detailschattingen: buitenlandse toeristen in Nederland	31
2	Detailschattingen: Nederlandse toeristen in het buitenland	36
3	Gebruikte literatuur	38
4	Verklarende woordenlijst	39

Opdrachtomschrijving

In 2020 zal het Europees kampioenschap voetbal plaatsvinden (hierna: “Euro 2020”). Dit eindtoernooi kent voor het eerst een pan-Europese opzet: 24 deelnemende voetbalteams zullen wedstrijden spelen in 13 verschillende landen. De KNVB, het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Gemeente Amsterdam en Amsterdam Arena (hierna: “het consortium”) treffen voorbereidingen voor een “BID” bij de UEFA voor deelorganisatie.

De organisatie van een groot sportevenement als het EK in 2020 is complex en treft veel belanghebbenden. De steun en betrokkenheid van deze belanghebbenden bij de keuze tot inschrijving is dan ook essentieel. Om deze discussie goed te kunnen voeren bestaat bij het consortium behoefte aan cijfermatig inzicht in de maatschappelijke impact van de deelorganisatie van Euro 2020. Centrale vraag luidt: *Wat is de maatschappelijke impact van de deelorganisatie van Euro 2020 op de Nederlandse maatschappij?*

In verband met de behoefte van het consortium aan cijfermatig inzicht in de maatschappelijke impact van de deelorganisatie van Euro 2020, heeft de KNVB PwC voorgedragen onderzoek te doen en heeft Sport2B het verzoek gekregen daarop een second opinion te verzorgen. Onderstaande figuur geeft de context van onze opdracht weer in termen van de reikwijdte en de beschikbaarheid en kwaliteit van de informatie.

Reikwijdte

De reikwijdte van onze studie is uitgebreid. Onze studie omvat directe, indirecte en externe kosten en baten die doorgaans onderdeel uitmaken van impactanalyses van grootschalige sportevenementen, mits relevant binnen de context van Euro 2020.

Beschikbaarheid informatie

Er is veel publieke informatie beschikbaar die in beginsel relevant is voor ons onderzoek. Dit betreft bijvoorbeeld rapporten over de maatschappelijke impact van voetbal eindtoernooien en de Olympische Spelen. Gegeven de organisatievorm van Euro 2020 – die sterk afwijkt van voorgaande grote sportevenementen – is een deel van deze informatie beperkt bruikbaar.

Kwaliteit van informatie

De kwaliteit van de beschikbare bronnen is van wisselende kwaliteit. De reikwijdte van bestaande onderzoeken en de gehanteerde onderzoeksmethoden zijn vaak niet eenduidig, wat het trekken van conclusies op basis van externe bronnen bemoeilijkt.

Leeswijzer

Dit rapport is opgebouwd uit vier secties, te weten:

1. In één oogopslag – onze mening
2. Het rapport
3. Aanvullende informatie
4. Appendices

De eerste sectie dient als managementsamenvatting en bevat onze conclusies op hoofdlijnen. In deze sectie gaan wij uitsluitend in op de netto uitkomsten van onze analyse en behandelen wij geen individuele impactelementen uit de studie.

Voor lezers die behoefte hebben aan een hogere mate van diepgang, geven wij in de tweede sectie allereerst een beschrijving van de contouren van Euro 2020. Vervolgens gaan wij in op de methodiek en uitgangspunten die wij hebben gehanteerd. Tot slot behandelen wij op hoofdlijnen de verschillende impactcategorieën, te weten *i)* kosten, *ii)* directe effecten, *iii)* indirecte effecten en *iv)* externe effecten.

De derde sectie bevat een omschrijving van de berekeningen en aannames die ten grondslag liggen aan de impactschattingen voor elk afzonderlijk impactelement. Deze sectie is gericht op lezers die diepgaand inzicht wensen in de gemaakte berekeningen en schattingen.

In de appendices hebben we enkele berekeningen en aannames ten aanzien van toeristenaantallen en uitgaven op detailniveau uitgewerkt. Daarnaast hebben we in de appendices een overzicht van gebruikte literatuur en een verklarende woordenlijst opgenomen.

In één oogopslag – onze mening

In één oogopslag – onze mening

5

Onze mening

Deel-organisatie van Euro 2020 is vanuit een maatschappelijk perspectief aantrekkelijk voor Nederland. Naar schatting bedraagt de netto bijdrage aan de Nederlandse economie ca. €77 mln. (2014 prijsniveau). Een groot deel van deze toegevoegde waarde zal naar verwachting terecht komen in de Metropoolregio Amsterdam en ten gunste komen aan verschillende belanghebbenden.

Het consortium (KNVB, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Gemeente Amsterdam en Amsterdam ArenA) stelt momenteel een “*BID*” op voor deel-organisatie van Euro 2020. Concreet behelst deel-organisatie voor Nederland het voorbereiden en houden van vier wedstrijden in de Amsterdam ArenA, in de zomer van 2020.

De organisatie van grote sportevenementen gaat gepaard met een aantal kosten en baten. *Directe* kosten en baten, zoals organisatiekosten en kaartopbrengsten, kunnen vaak relatief eenvoudig in financiële termen worden geschat. Daarnaast is er vaak ook sprake van *indirecte* kosten en baten en externe effecten die moeilijker te kwantificeren zijn.

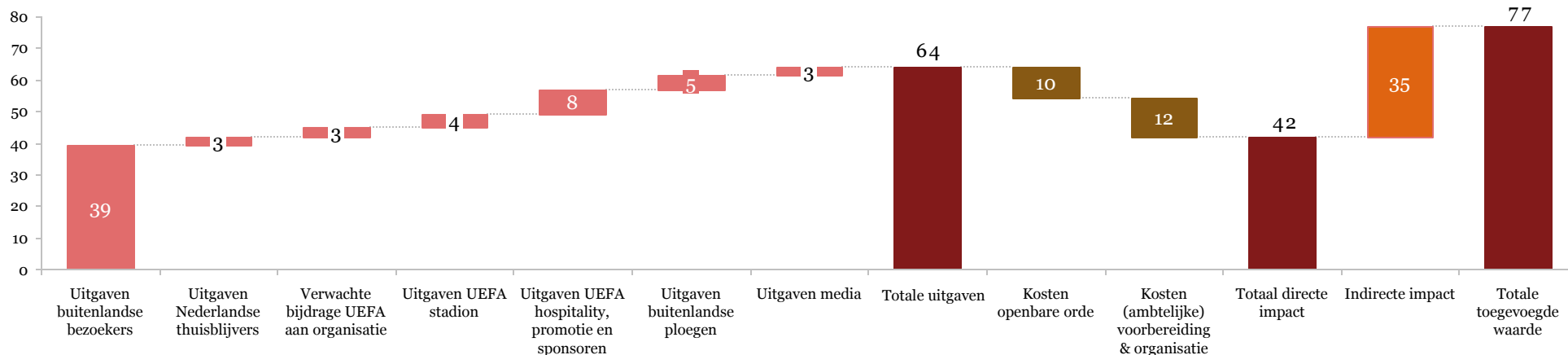
Bij een besluit voor inschrijving voor een groot sportevenement zijn verschillende belanghebbenden betrokken. Een van de gronden die vaak centraal staat bij dit besluit is financieel van aard: *wat is de impact van deel-organisatie voor de Nederlandse maatschappij?*

Wij schatten de totale toegevoegde waarde voor de Nederlandse maatschappij in op circa €77 mln. Deze schatting vloeit voort uit een kostenschatting van circa €22 mln. en een schatting van directe en indirecte baten van circa €99 mln. Zie onderstaande grafiek voor een overzicht van individuele effecten en de opbouw van kosten en baten.

De positieve uitkomst van onze analyse hangt sterk samen met de unieke organisatiestructuur van Euro 2020. Zo vereist organisatie geen substantiële investeringen, die bij andere grootschalige sportevenementen vaak tot een negatieve netto impact hebben geleid.

Naar verwachting zal een groot deel van de toegevoegde waarde terecht komen in de Metropoolregio Amsterdam en ten gunste komen aan verschillende belanghebbenden in de vorm van directe omzet (bijvoorbeeld Amsterdam ArenA, KNVB en horeca) en hogere belastinginkomsten (overheden).

Overzicht economische impact Euro 2020 (in mln. €, 2014 prijsniveau)

Onze mening

Ook onder ongunstige aannames is het netto saldo van kosten en baten positief, te weten circa €8 mln. Onder gunstige aannames kan de netto impact voor de Nederlandse maatschappij oplopen tot circa €130 mln. (beide bedragen zijn prijsniveau 2014). Wij kunnen op basis van ons onderzoek geen kwantitatieve schatting geven van de omvang van externe effecten.

Het schatten van maatschappelijke effecten van een evenement waarvan de precieze invulling momenteel niet bekend is, is omgeven met onzekerheden. Om een beeld te krijgen van de bandbreedte van potentiële uitkomsten, hebben wij de gevoeligheid getest van enkele cruciale aannames. Deze aannames hebben betrekking op:

- het percentage buitenlandse bezoekers in stadions en van fanfeesten;
- het zogenoemde crowding-out effect (toeristen die Nederland vermijden); en
- het totaal aantal Nederlanders dat naar buitenlandse wedstrijden afreist; en
- Kosten voor openbare orde en voorbereiding & organisatie

Indien wij voor elk van deze schattingen een ongunstige aanname hanteren, bedraagt de netto impact van deel-organisatie circa €8 mln. (positief). Dit is circa €69 mln. lager dan onze schatting van circa €77 mln. onder aannemelijke aannames maar is per saldo nog altijd positief voor de Nederlandse samenleving.

Indien we voor elk van bovengenoemde schattingen een gunstige aanname doen, bedraagt de netto impact van deel-organisatie circa €130 mln. Dit is circa €53 mln. hoger dan onze primaire schatting van circa €77 mln. onder aannemelijke aannames.

Naast de kosten en baten die zich goed laten kwantificeren, is er ook een aantal effecten dat niet of moeilijk te kwantificeren is. Wij verwachten dat het effect van deze kosten en baten per saldo positief is voor de Nederlandse maatschappij maar kunnen dit niet onderbouwen, gegeven de onzekerheid over de precieze invulling en (sportieve) uitkomsten van Euro 2020 en het ontbreken van betrouwbare bronnen voor de omvang van dergelijke effecten.

Het rapport

	Het rapport	8
1	De achtergrond: deel-organisatie van een uniek EK	9
2	Het onderzoek: een maatschappelijke impactanalyse	11
3	Gehanteerde uitgangspunten	12
4	Onze schatting: een positief saldo van kosten en baten	14

In 2020 wordt het Europees kampioenschap voetbal op een unieke wijze georganiseerd. De KNVB en haar partners bereiden een inschrijving bij de UEFA voor om een deel van het EK in Nederland te organiseren

Inschrijving voor het “standaardpakket” Euro 2020

- Organisatie van 3 groepswedstrijden
- Organisatie van 1 achtste finale

Euro 2020: een EK verspreid over 13 landen

Het consortium is voornemens om zich in te schrijven voor deel-organisatie van Euro 2020. Deze editie van het Europees kampioenschap voetbal is anders dan voorafgaande edities omdat het toernooi zich over 13 verschillende steden (in 13 verschillende landen) in Europa zal afspelen.

Na ontvangst van alle BID books, zal de UEFA geografische zones vaststellen. Per zone zullen er minimaal 2 landen (en automatisch 2 speelsteden) een BID indienen. De Amsterdam Arena is het enige Nederlandse stadion dat voldoet aan de minimale eisen die door de UEFA zijn gesteld.

Met elk van de landen die wordt geselecteerd, worden lokale partnerships afgesloten. Voor Nederland zou, in geval van toewijzing, een lokaal partnership worden afgesloten met het consortium.

De directe kosten en opbrengsten die worden gegenereerd, worden gedeeld door de UEFA en de 13 lokale partnerships. De verdeling van de kosten en opbrengsten is vastgelegd in de zogeheten bid-templates en UEFA 2020 Tournament requirements, die de UEFA heeft verspreid onder landen die interesse hebben getoond voor deel-organisatie.

De potentiële Nederlandse deelname omvat de organisatie van vier wedstrijden in de Amsterdam Arena. UEFA heeft verscheidene eisen en wensen verbonden aan deel-organisatie

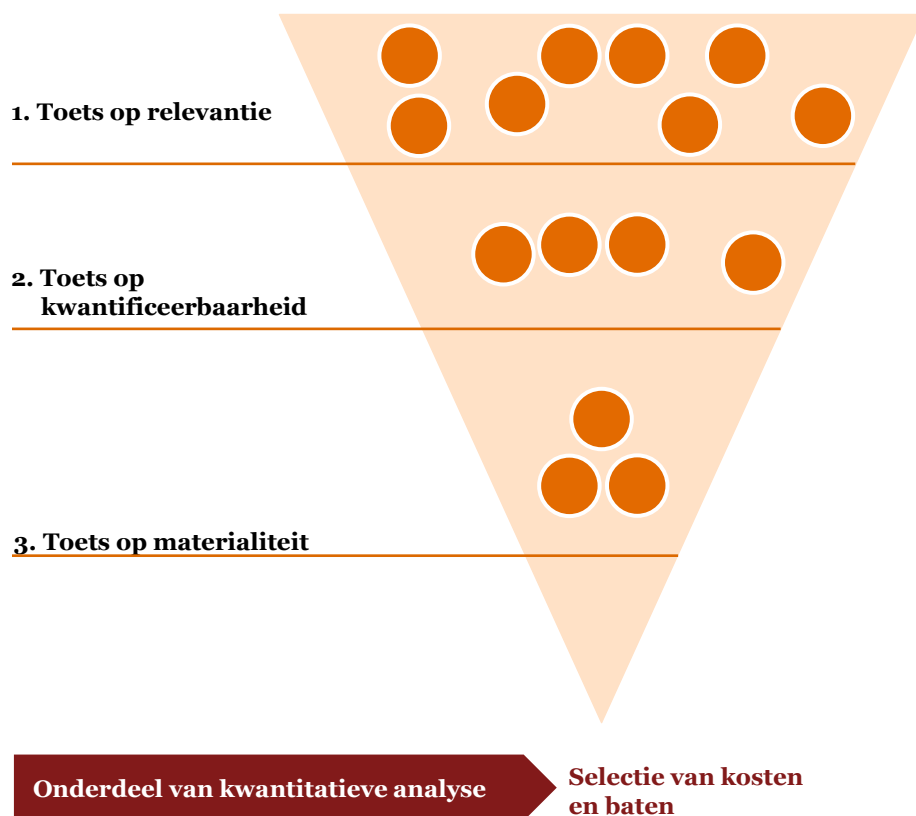

Een kort overzicht van de BID vereisten voor Euro 2020

De UEFA heeft een bidingsdocument opgesteld waarin de voorwaarden voor een toewijzing zijn uiteengezet. De voorwaarden betreffen onder andere de volgende onderwerpen:

- **Maatschappelijke verantwoordelijkheid.** Voorbeeld: de lokale organisatie moet zich houden aan richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en gedurende het toernooi het gebruik van openbaar vervoer onder de bezoekende supporters stimuleren
- **Politiiek kader.** Voorbeeld: de gastlanden dienen een stabiel politiek klimaat te hebben
- **Wettelijk kader.** Voorbeeld: intellectueel eigendom moet worden geborgd
- **Veiligheid.** Voorbeeld: de veiligheid en orde moet worden geborgd door verschillende stakeholders (UEFA, gastland, gemeentes)
- **Stadion.** Voorbeeld: het stadion moet plaats kunnen bieden aan een minimaal aantal toeschouwers
- **Mobiliteit.** Voorbeeld: de organiserende stad moet een bepaalde penetratiegraad van openbaar vervoer hebben
- **Accommodatie.** Voorbeeld: de organiserende stad moet een toereikende capaciteit van hotelkamers hebben
- **IT.** Voorbeeld: de IT-infrastructuur moet het uitzenden en verslaan van het evenement mogelijk maken
- **Commercieel.** Voorbeeld: de UEFA partners moeten hun commerciële rechten kunnen uitoefenen

Aan deel-organisatie is een groot aantal kosten en baten verbonden. Sommige kosten en baten kunnen relatief eenvoudig in financiële termen worden geschat, terwijl dat voor andere moeilijker is

De selectie en kwantificering van kosten en baten

Om een schatting te maken van de omvang van de maatschappelijke impact van deel-organisatie, dienen afzonderlijke impactelementen te worden bestudeerd en gekwantificeerd.

Bij de selectie van de economische impact elementen hebben wij rekening gehouden met het unieke karakter van Euro 2020. Dit heeft als gevolg dat niet alle voor de hand liggende impactelementen voor dit evenement relevant zijn:

1. Bij het opstellen van de *long list* met impactelementen hebben wij gekeken naar de economische effecten die het organiseren van het EK met zich meebrengt. Denk hierbij aan de opbrengsten van buitenlandse bezoekers, opbrengsten vanuit de UEFA en de kosten die gemaakt moeten worden voor de organisatie van het evenement. Elementen als ‘investeringen in stadions’ zijn niet relevant, aangezien hiervan geen sprake is bij Euro 2020 voor Nederland
2. De relevante effecten hebben wij vervolgens gecategoriseerd naar ‘kwantificeerbaar’ en ‘niet-kwantificeerbaar’. Voor de kwantificeerbare effecten geven wij een cijfermatige inschatting van de impact. Voor niet-kwantificeerbare effecten maken wij een inschatting van het ‘teken’ (positief of negatief). Wij hebben zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande (wetenschappelijke) literatuur en analyses van eerdere evenementen
3. Vervolgens hebben wij getoetst of de relevante elementen een materieel effect hebben op de Nederlandse maatschappij. Hierbij hebben wij een grens van €1 mln. gehanteerd

Zoals gebruikelijk bij maatschappelijke impactanalyses, liggen aan ons onderzoek verschillende uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de OEI-methodiek als leidraad gebruikt voor ons onderzoek

De categorisering van impactelementen

De geselecteerde impactelementen hebben wij gecategoriseerd aan de hand van de zogeheten OEI methodiek (Overzicht Effecten Investerings). Deze methodiek is als leidraad opgesteld door het Centraal Planbureau en Planbureau voor Leefomgeving en wordt vaak toegepast in maatschappelijke kosten-baten analyses.

De kosten en baten zijn als volgt gecategoriseerd:

- Kosten: kosten gemoeid met het organiseren van Euro 2020 (bijvoorbeeld ordehandhaving)
- Directe effecten: effecten die direct zijn toe te schrijven aan het evenement (bijvoorbeeld een groter aantal buitenlandse bezoekers)
- Indirecte effecten: de extra effecten die in de economie worden teweeggebracht als gevolg van de directe effecten. De som van de directe en indirecte effecten noemen wij “de toegevoegde waarde”
- Externe effecten: effecten die niet het gevolg zijn van een markttransactie (bijvoorbeeld nationale trots en milieueffecten)

De keuze van de referentiesituatie

Als referentiesituatie voor ons onderzoek – de alternatieve situatie waarin deel-organisatie *niet* aan Nederland wordt toegewezen – zijn wij uitgegaan van deel-organisatie door België (als grootste verwachte concurrent in onze zone) in plaats van Nederland. Het Nederlands elftal speelt in dat geval al haar wedstrijden verspreid over Europa.

Verdringingseffecten als essentieel onderdeel van de analyse

In impactanalyses speelt het begrip “verdringing” een belangrijke rol. Met verdringing wordt bedoeld op het fenomeen dat een effect dat teweeg wordt gebracht door het evenement, in de plaats kan komen van andere, reeds bestaande, zaken (de *as-is*). Hierdoor wordt de netto impact van een positief effect verminderd of kan het zelfs in zijn geheel teniet worden gedaan doordat elders een verlies plaatsvindt.

In ons onderzoek speelt dit effect bijvoorbeeld bij de komst van buitenlandse toeristen naar Nederland ten tijde van het toernooi. Buitenlandse bezoekers zullen een positieve geldstroom genereren richting Nederland, bijvoorbeeld door hier te bestedingen te doen. Echter, het kan voorkomen dat een deel van de buitenlandse bezoekers ook *zonder* het EK naar Nederland waren afgereisd een vergelijkbaar bestedingspatroon zouden hebben. In dit geval is de netto impact van deze specifieke bezoekers lager (of zelfs nihil) omdat de uitgaven van deze bezoekers tijdens het EK, de uitgaven die zij toch al zouden hebben gedaan, hebben “verdrongen”.

Uit impactanalyses van eerdere sportevenementen is gebleken dat het effect van verdringing substantieel kan zijn. Echter, het Euro 2020 toernooi heeft een unieke organisatiestructuur, dankzij haar spreiding over 13 speelsteden. Dit zorgt naar verwachting voor een lager verdringingseffect op enkele impactelementen.

Gegeven het unieke karakter van Euro 2020 kan slechts gedeeltelijk gebruik worden gemaakt van bestaande kosten-baten studies: het toernooi heeft kenmerken van verschillende soorten evenementen qua schaalgrootte

1 Eendaagse sportevenementen, zoals EK-kwalificatiewedstrijden

2 Grootschalige eendaagse / meerdaagse evenementen, zoals de Champions League finale of de Super Bowl

3 Mega-events, zoals de Olympische (winter) Spelen, EK en WK

Mate van benodigde investeringen in infrastructuur

Kenmerken

- Grote influx aan bezoekers
- Bezoekersprofiel grotendeels binnenlands
- Sterke afhankelijkheid van OV
- Weinig/geen hotelovernachtingen

- Grote influx aan bezoekers
- Bezoekersprofiel binnenlands en buitenlands
- Afhangelijkheid van OV & eigen vervoer
- Redelijk aantal hotelovernachtingen,
- Aanwezigheid van “side-events”

- Zeer grote influx aan bezoekers
- Bezoekersprofiel grotendeels buitenlands
- Afhangelijk van OV en eigen vervoer
- Veel hotelovernachtingen
- Aanwezigheid van “side-events”

Baten voor de maatschappij

- Bezoekers geven geld uit kort voor, tijdens en na het evenement

- Bezoekersuitgaven vergelijkbaar met eendaags evenement, met een opmaat voor extra uitgaven hotelovernachtingen en het verschil in bezoekersprofiel

- Bezoekersuitgaven hoog als gevolg van extra uitgaven hotelovernachtingen en het verschil in bezoekersprofiel

Kosten voor de maatschappij

- Relatief lage kosten gastland/gastgemeente
- Geen substantiële investeringen

- Relatief lage kosten gastland/gastgemeente
- Geen substantiële investeringen

- Relatief hoge kosten en investeringen vanuit gastland / gastgemeente (stadions, wegennet etc.)

Wij schatten het netto saldo van kwantificeerbare kosten en baten – onder aannemelijke aannames – in op circa €77 mln. (positief) voor de Nederlandse maatschappij

De impact van kwantificeerbare impactelementen

De kwantificeerbare effecten van deel-organisatie van Euro 2020 bedragen per saldo circa €77 mln. voor de Nederlandse maatschappij. Dit bedrag is opgebouwd uit de kosten, directe effecten en indirecte effecten die wij in ons onderzoek hebben kunnen kwantificeren.*

De positieve uitkomst van onze analyse hangt sterk samen met het ontbreken van substantiële investeringen, die bij andere grootschalige sportevenementen vaak tot een negatieve netto impact leiden.

Kosten

Wij schatten de totale kosten van deel-organisatie op circa €22 mln. Om tot deze schatting te komen, hebben wij ons gebaseerd op de contouren van de organisatie zoals afgeleid uit het BID document van de UEFA. De meest substantiële kosten gaan gepaard met het handhaven van de openbare orde en het voorbereiden en uitvoeren van de deel-organisatie.

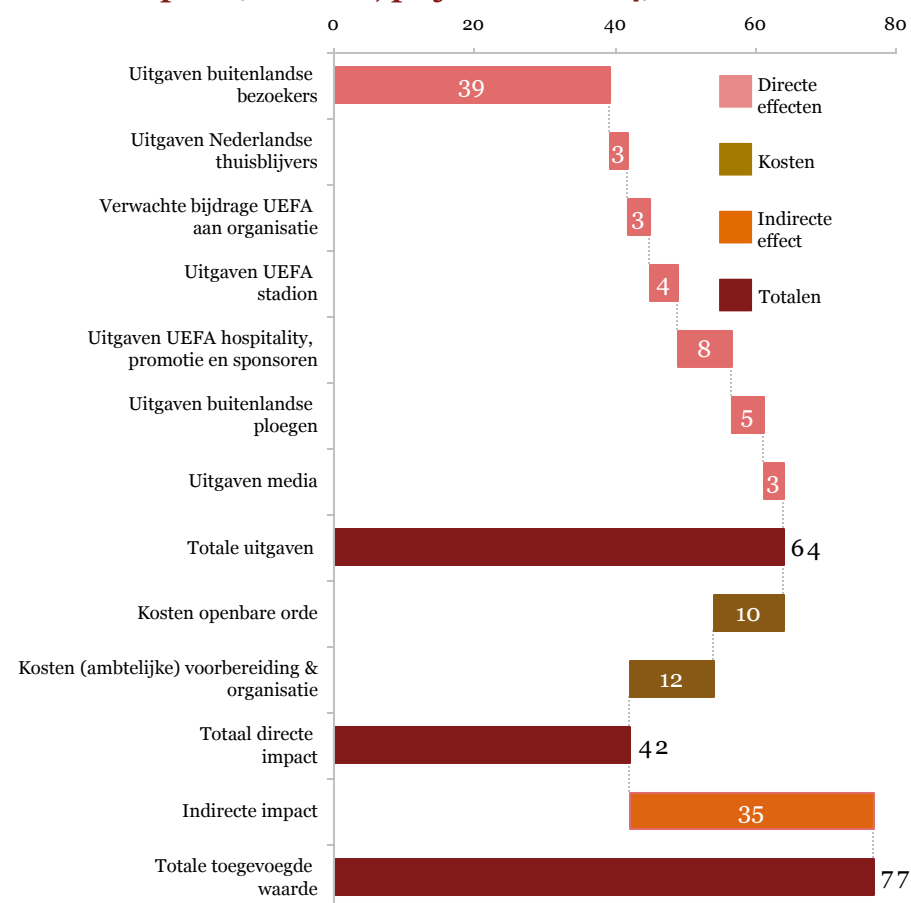
Directe effecten

De directe effecten bedragen circa €64 mln. en vloeien voort uit de bestedingen van buitenlandse EK-bezoekers en de UEFA in Nederland. Daarnaast zijn de vermeden bestedingen van Nederlandse EK-bezoekers in het buitenland ook substantieel.

Indirecte effecten

De bestedingen van buitenlandse bezoekers in Nederland hebben naar verwachting een indirect (multiplier) effect van circa €35 mln.

Overzicht impact (in €mln.; prijsniveau 2014)

* De omvang van de impact van de externe effecten hebben wij niet gekwantificeerd. Deze worden verderop in deze sectie beschreven.

Ook met ongunstige aannames is de netto impact voor de Nederlandse maatschappij positief (circa €8 mln.). Op basis van gunstige aannames kan de netto impact oplopen tot circa €130 mln.

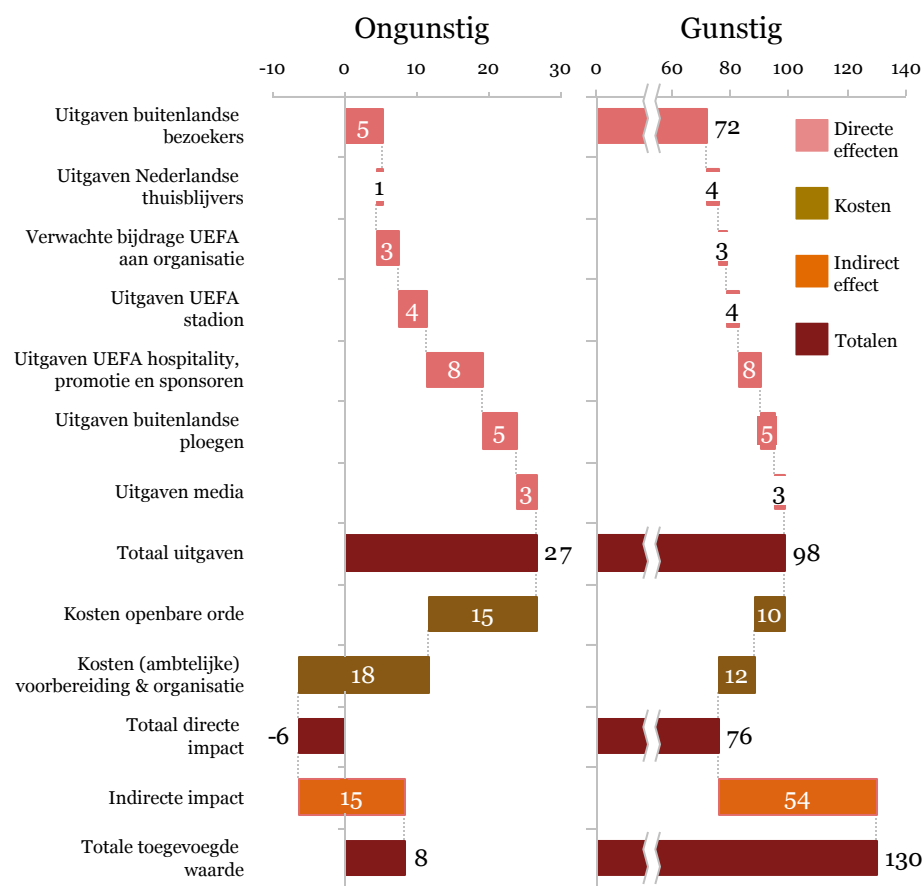
Een gevoeligheidsanalyse van cruciale impactelementen

Uit onze analyses blijkt dat een beperkt aantal impactelementen een grote invloed heeft op de netto maatschappelijke impact. Indien wij voor deze impactelementen ongunstige aannames of juist bijzonder gunstige aannames doen, komen wij op een bandbreedte van ruim €8 mln. tot circa €130 mln.

De netto impact is vooral gevoelig voor inschatting van elementen zoals bestedingen van buitenlandse bezoekers en de impact van de vermeden buitenlandse bestedingen van Nederlandse thuisblijvers. Specifiek gaat het om de volgende aannames:

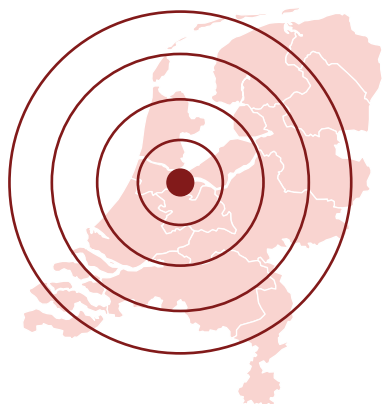
- Percentage buitenlandse bezoekers in stadions en fanfeesten;
- Het zogenoemde crowding-out effect (toeristen die Nederland vermijden);
- Totaal aantal Nederlanders dat naar buitenlandse wedstrijden afreist; en
- Kosten voor openbare orde en (ambtelijke) voorbereiding & organisatie (deze zijn, ten opzichte van de uitgangssituatie, met 50% verhoogd voor de ongunstige situatie en niet gecorrigeerd voor de gunstige situatie)

Overzicht impact (in €mln.; prijsniveau 2014)

Een groot deel van de baten zal terechtkomen in Amsterdam. Een deel daarvan zal direct terechtkomen bij verschillende belanghebbenden en een deel zal doorvloeien naar overheden (hogere belastingopbrengsten)

1

Geografische impact: regio Amsterdam

Naar schatting zal een groot deel van de directe uitgaven van buitenlandse bezoekers, ploegen, media en de UEFA in regio Amsterdam vallen. De impact van bijvoorbeeld thuisblijvende Nederlandse supporters zal daarentegen grotendeels buiten de regio Amsterdam vallen.

Aan de kostenkant zal een groot deel van de kosten van ordehandhaving in de regio Amsterdam vallen, alsmede alle kosten die gemoeid zijn met de inzet van extra beveiliging. De ambtelijke voorbereidingskosten zullen deels binnen Amsterdam vallen. De overige organisatiekosten vallen grotendeels buiten Amsterdam.

2

Impact op verschillende stakeholders

Vanuit de UEFA zullen verschillende geldstromen ontstaan richting de belanghebbenden van de Euro 2020 BID, zoals het stadion honorarium voor de Amsterdam Arena en de bijdrage voor het LOC richting de KNVB. Directe effecten op de begroting voor Gemeente Amsterdam komen tot uiting in 5,5% toeristenbelasting die wordt geheven op hotelovernachtingen. Daarnaast zullen de buitenlandse bestedingen ook leiden tot hogere belastinginkomsten voor de overheid. Een groot deel van de buitenlandse geldstromen zal direct ten goede komen aan de (Amsterdamse) horeca.

Er zal een directe kostenpost bestaan bij het KNVB en bij overheden vanwege de ambtelijke voorbereiding die nodig is ter voorbereiding van het evenement en de handavingskosten ten tijde van het evenement.

Bij deel-organisatie zullen ook effecten optreden die niet kwantificeerbaar zijn. Deze effecten zijn niet meegenomen in de impactberekening omdat de omvang en het effect (positief of negatief) niet goed zijn vast te stellen

Het effect op de reputatie van Amsterdam

De deel-organisatie van het EK 2020 stelt Nederland in het algemeen, en de Gemeente Amsterdam in het bijzonder, in staat zich te profileren richting bijvoorbeeld potentiële bezoekers (toeristen) en organisatoren van toekomstige evenementen. Een succesvolle deel-organisatie kan ertoe bijdragen dat de reputatie van Amsterdam/Nederland als aantrekkelijke vakantiebestemming meer toeristen trekt. Daarnaast draagt een succesvolle deel-organisatie bij aan het werven van toekomstige grootschalige evenementen.

Het kwantificeren van dit effect is echter complex. Ten eerste kan op voorhand niet worden vastgesteld of de organisatie de reputatie van Amsterdam/Nederland zal verhogen. Het is namelijk ook mogelijk dat de organisatie juist een negatief effect zal hebben als de organisatie niet volgens plan verloopt. Ten tweede bestaat geen goede bron voor de omvang van het reputatie-effect.

Het effect op menselijk kapitaal

Een vaak genoemd effect bij grote sportevenement is het effect op menselijk kapitaal. Bij (bijna) alle grote sportevenementen wordt een beroep gedaan op vrijwilligers. Het effect dat teweeg kan worden gebracht is dat de participatie van een vrijwilliger bijdraagt tot ontplooiing en ontwikkeling van de betreffende persoon. Deze ervaring biedt vrijwilligers betere kansen op de arbeidsmarkt en/of heeft een positief effect op hun professionele carrière. Ook voor dit effect is de omvang niet goed te kwantificeren.

Het effect van thuisvoordeel

Mits gekwalificeerd, zal het Nederlands elftal twee van haar drie groepswedstrijden in eigen land spelen indien Nederland wordt aangewezen als deel-organisator van het EK 2020. Studies tonen aan dat er een positieve correlatie bestaat tussen thuisvoordeel en de teamprestaties. Door dit thuisvoordeel heeft Nederland een grotere kans zich te plaatsen voor de volgende ronde.

Eenzijds heeft een goed presterend Nederlands elftal een positief effect op de Nederlandse maatschappij: de sportbeleving en ‘nationale trots’ van de bevolking zal mogelijk toenemen. Anderzijds leidt een goed presterend Nederlands elftal ertoe dat Nederlandse supporters in een later stadium van het toernooi alsnog naar het buitenland afreizen om de wedstrijden van het Nederlands elftal bij te wonen. De bestedingen die hiermee gepaard gaan vallen in het buitenland en verdringen derhalve bestedingen die anders in Nederland zouden zijn gedaan. Hoewel de aanwezigheid van thuisvoordeel wetenschappelijk is aangetoond, is het financiële netto effect niet goed vast te stellen.

Het effect op sportbeoefening

Sportevenementen kunnen zowel een positief (atleten als rolmodel) alsook een negatief (“competence gap”) hebben op sportbeoefening. Een positief effect van sportbeoefening op de gezondheid wordt breed gedragen. Een verandering van de sportparticipatie als gevolg van een sportevenement heeft invloed op de algehele gezondheid van de Nederlandse samenleving. De impact is echter niet te bepalen omdat niet bekend is of het effect op de sportparticipatie positief of negatief is.

Aanvullende informatie

	Aanvullende informatie	18
5	Inleiding	19
6	Beschrijving van kosten	20
7	Beschrijving van directe effecten	21
8	Beschrijving van indirecte effecten	25
9	Beschrijving van externe effecten	26

Inleiding van deze sectie

Aanvullende informatie

Deze sectie van het rapport gaat dieper in op de onderwerpen die reeds in de voorafgaande secties van het rapport zijn geïntroduceerd. Deze onderwerpen zijn in vier categorieën onderverdeeld en zijn:

1. **Kosten**

- Handhaving openbare orde
- Ambtelijke voorbereiding

2. **Directe effecten**

- Uitgaven van buitenlandse bezoekers
- (Vermeden) uitgaven van Nederlandse thuisblijvers
- Uitgaven van UEFA
 - Organisatie
 - Stadion
 - Overig (o.a. hospitality, promotie en sponsors)
- Uitgaven van buitenlandse ploegen
- Uitgaven van buitenlandse media

3. **Indirecte effecten**

- Multiplier

4. **Externe effecten**

- Reputatie Amsterdam/Nederland
- Thuisvoordeel
- Sportbeoefening
- Menselijk kapitaal

De kosten gerelateerd aan handhaving van de openbare orde worden geschat op €10 mln. Daarnaast bedragen de kosten voor beleidsmatige voorbereidingen en organisatie kosten naar schatting €12 mln.

De kosten van handhaving van de openbare orde

Handhavingskosten vormen qua omvang een belangrijke component van de kosten. Ten tijde van het schrijven van dit rapport was geen schatting van deze kosten beschikbaar vanuit het consortium. Derhalve hebben wij onze schatting gebaseerd op de schattingen van SEO voor het WK 2018 BID. Deze schattingen hebben wij aangepast naar het verschil in schaal tussen een WK en een EK en het afwijkende karakter van Euro 2020 ten opzichte van het beoogde WK in 2018. Volgens SEO zouden de kosten voor ordehandhaving voor het WK in 2018 uitkomen op €400 mln. - €600 mln. (gebaseerd op uitgaven gedurende EK 2000)*. Omgerekend naar 2014 prijzen is dat een kostenpost per wedstrijd tussen €8 mln. en €12 mln.

Deze kosten gaan uit van een WK waar Nederland (met België) de organisatie van het gehele toernooi voor haar rekening zou nemen. Wij achten de schatting van SEO slechts in beperkte mate toepasbaar voor Euro 2020 (deel-organisatie), omdat onder andere het aantal bezoekers – en hoogwaardigheidsbekleders – voor Euro 2020 substantieel lager zal liggen en geen teams Nederland als uitvalsbasis zullen kiezen.

Conclusie

Op basis van de fundamenteel andere wijze van organisatie en het ontbreken van betrouwbare alternatieve bronnen, hebben wij de schatting van SEO aangepast met 75%. Hiermee komt de gemiddelde schatting uit op €2,5 mln. per wedstrijd (€ 10 mln. in totaal).**

De kosten van (ambtelijke) voorbereiding en organisatie

De Rijksoverheid en de gemeente Amsterdam moeten voorbereidingen treffen voor de organisatie van Euro 2020. Dit behelst onder andere het plannen van fanfeesten, het aanpassen van de dienstregelingen voor schoonmaak van de stad, het opstellen van calamiteitenplannen, en een inzet van extra beleidsmatige FTE's. Wij hebben onze schatting deels gebaseerd op de schattingen van SEO voor het WK 2018 BID (aangepast voor schaal). Wij schatten dat er in de beleidsmatige voorbereiding naar Euro 2020 tussen 5 en 12 FTE benodigd zijn. Tussen 2014 en 2016 zullen er 5 FTE bezig zijn met de voorbereidingen. Tussen 2017 en 2019 zal dit aantal 7 FTE bedragen. In 2020 zullen in totaal 12 FTE bezig zijn met de voorbereidingen. Wij hebben deze totale aantal aan FTE vermenigvuldigd met een tarief per FTE van €100.000 op jaarbasis, ontleend aan SEO.

Daarnaast schat Gemeente Amsterdam de kosten van Euro 2020 organisatie in op € 8 mln., inzake de kosten die bijvoorbeeld de schoonmaak en inrichting van de fanzones met zich meebrengen. Aangezien er een overlap is in deze inschatting met betrekking tot hospitality kosten van de UEFA, stellen wij deze kosten bij naar 6 € mln.

Conclusie

Voor de kostenpost '(ambtelijke) voorbereiding en organisatie' hebben wij een schatting opgenomen van € 12 mln.

* SEO meldde in haar rapport dat deskundigen aangaven dat deze schatting nog met de nodige onzekerheid is omgeven

** Een bedrag van €10 mln. staat gelijk aan 15.883 agent-mandagen op basis van een 10-urige werkdag. Uitgaande van een periode van 20 dagen (beginnende een dag voor de eerste groepswedstrijd en eindigend een dag na de achtste finale) komt dit overeen met de inzet van 794 agenten per dag (ook op de dagen waarop geen wedstrijd wordt gespeeld). Ter vergelijking, dit is ruim twee keer zo hoog als de politie inzet tijdens de risicowedstrijd Feyenoord – ADO Den Haag (387).

De directe financiële impact van bestedingen van buitenlandse bezoekers die toe te schrijven zijn aan Euro 2020, bedraagt naar schatting €39 mln.

Uitgaven buitenlandse bezoekers

Een van de belangrijkste impactelementen zijn de bestedingen van buitenlandse bezoekers aan Euro 2020 in Nederland. Deze bestedingen zijn divers, maar betreffen met name uitgaven aan overnachtingen, eten en drinken, transport en andere toeristische voorzieningen.

Om hiervan de waarde te bepalen is als eerste van belang een goed onderscheid te maken tussen verschillende toeristenstromen en de verschillende effecten van een EK deel-organisatie op deze stromen. De verschillende toerisme effecten van een EK kunnen als volgt worden ingedeeld:

- Toeristen die voor Euro 2020 naar Nederland komen
- Toeristen die voor Euro 2020 langer in Nederland blijven
- Toeristen die een bezoek aan Nederland uitstellen door Euro 2020
- Toeristen die een bezoek aan Nederland afstellen door Euro 2020
- Toeristen die niet in hun gedrag worden beïnvloed door Euro 2020

Conclusie

De directe financiële impact van de toeristenbestedingen is substantieel en schatten wij op circa €39 mln. Deze schatting is inclusief de uitgaven van VIP-bezoekers en bezoekers via sponsors en corporate partners.

Appendix 1 bevat een beschrijving van de gehanteerde aannames uit de tabel rechts. Daar zijn ook de bronnen vermeld.

Componenten van berekening	Gehanteerde aannames	Negatief	Positief
Stadioncapaciteit (x4)	201.348	201.348	201.348
Tickets per unieke bezoeker	1,6	1,6	1,6
Unieke bezoekers stadion	125.843	125.843	125.843
Unieke bezoekers fan feesten	366.087	366.087	366.087
Percentage buitenlandse stadionbezoekers	46% stadionbezoekers 10% fanfeestbezoekers	20% 0%	57% 20%
Percentage bezoekers toe te rekenen aan EK*	80% stadionbezoekers 70% fanfeestbezoekers	80% 70%	80% 70%
Crowding-in	18% van stadionbezoekers	18%	18%
Crowding-out	21% van alle bezoekers	75%	0%
Verblijfsduur in nachten	2,24	2,24	2,24
Gemiddeld uitgaven per nacht	€270	€270	€270
Resultaat	€39 mln. (afgerond)	€5 mln.	€72 mln.

*Dit betreft correcties voor bezoekers die ook zonder EK naar Nederland zouden komen, die op een ander moment naar Nederland waren gekomen, of die hun verblijf slechts verlengen i.v.m. Euro 2020.

De directe financiële impact van Nederlanders die bij deel-organisatie door Nederland niet afreizen naar het buitenland, bedraagt naar schatting circa 2,5 mln.

Uitgaven Nederlandse thuisblijvers

Ieder EK reist een aanzienlijk aantal Nederlandse toeristen af naar het buitenland. Daar worden, afhankelijk van het aantal toeristen en het prijspeil in het land van bestemming, uitgaven gedaan. Het is aannemelijk dat hierdoor andere uitgaven in Nederland worden verdrongen. Deel-organisatie van Euro 2020 in Nederland zorgt ervoor dat deze bestedingen in Nederland vallen in plaats van in het buitenland. Het gaat hier uitsluitend om uitgaven die tijdens de groepsfase zouden worden gedaan.

Er is een aantal Nederlandse toeristenstromen te onderscheiden:

- Nederlanders die in Nederland blijven vanwege Euro 2020
- Nederlanders die uit Nederland afreizen vanwege Euro 2020
- Nederlanders die niet worden beïnvloed door Euro 2020

Conclusie

Er is een inherente onzekerheid in de schatting van het aantal Nederlanders dat afreist naar een EK. Dit hangt onder andere samen met de afstand tot het EK en het succes van het Nederlands elftal.

De netto impact van extra bestedingen en verdrongen bestedingen schatten wij op €2,5 mln. Deze schatting is inclusief de uitgaven van VIP-bezoekers en bezoekers via sponsors en corporate partners.

Appendix 2 bevat een beschrijving van de gehanteerde aannames uit de tabel rechts. Daar zijn ook de bronnen vermeld.

Componenten van berekening	Gehanteerde aannames	Negatief	Positief
Aantal extra Nederlandse stadionbezoekers dat niet afreist*	10.267	10.267	10.267
Aantal extra Nederlandse fanfeestbezoekers dat niet afreist	-	-	-
Verblijfsduur in nachten	2,24	2,24	2,24
Gemiddeld uitgaven per nacht	€270	€270	€270
Reiskosten (retour)	€200	€200	€200
Vermeden uitgaven	€8,3 mln. (afgerond)	€8,3 mln.	€8,3 mln.
Add. Nederlandse stadionbezoekers dat het stadion bezoekt door deel-organisatie	57.688	90.407	43.845
Gemiddelde ticketprijs	€100	€100	€100
Extra EK-tickets	€-5,8 mln. (afgerond)	€-9.0 mln.	€-4.4 mln.
Resultaat	€2,5 mln. (afgerond)	€-0.8m	€3,9 mln.

*Op basis van 2 groepswedstrijden.

De impact van uitgaven van de UEFA in Nederland, zoals bijdragen aan de organisatie, het stadiongebruik en uitgaven door UEFA sponsors & hospitality, bedraagt respectievelijk circa €3 mln., €4 mln. en €8 mln.

De bijdrage van de UEFA aan organisatie

De UEFA heeft toegezegd om €2 mln. beschikbaar te stellen aan de LOC. Daarnaast is er ook de mogelijkheid per LOC om een prestatiebonus toegekend te krijgen. Deze bonus is afhankelijk van enkele prestatie maatstaven, bijvoorbeeld de kwaliteit van samenwerking tussen de lokale partners en de UEFA.

De prestatiebonus is maximaal €2 mln. De KNVB verwacht een bonus van € 1 mln. toegekend te krijgen. De totale bijdrage van de UEFA aan de organisatie van Euro 2020 is daarmee €3 mln.

Uitgaven van de UEFA voor gebruik van het stadion

De operationele kosten (inclusief op- en afbouw) om aan alle UEFA stadion eisen te voldoen, worden geschat op € 1 mln. per wedstrijd. Dit bedrag is inclusief de huur van het stadion.

Overige uitgaven van de UEFA (sponsors en hospitality)

Het EK is een aantrekkelijke mogelijkheid voor organisaties om promotionele activiteiten te ontplooiën. De UEFA biedt hiervoor mogelijkheden door middel van sponsorpakketten, die wij zien als extra uitgaven in het organiserende land.

SEO heeft als schatting voor de WK BID 2018 een twaalftal UEFA sponsors opgenomen, die elk tussen de €5mln. en €10 mln. zullen uitgeven verspreid over 13 speelsteden. Als wij deze redenatie doortrekken in de context van de Euro 2020 BID, komen wij uit op een bedrag tussen de €400.000 en €800.000 per sponsor. Totaal zou dit uitkomen op een bedrag tussen de €4,8 mln. en €9,6 mln. Gecorrigeerd voor inflatie bedraagt dit €5,2 mln. en €10,4 mln. Op basis van deze bandbreedte hanteren wij een schatting van €7,8 mln.

De impact van de uitgaven van buitenlandse ploegen en mediapartijen in Nederland bedragen naar schatting respectievelijk €4,6 mln. en €2,7 mln.

Uitgaven door buitenlandse ploegen

Voor de bepaling van de opbrengsten van de buitenlandse ploegen, hebben wij de gemiddelde daguitgaven per ploeg van het Euro 2008 evenement genomen, dat €170.000 bedroeg. Vervolgens hebben wij dit getal vermenigvuldigd met 6 (het aantal buitenlandse voetbalploegen dat Nederland zal aan doen), die gemiddeld 4 dagen zullen verblijven. Als wij dit bedrag corrigeren naar het prijsniveau in 2014, bedragen de totale uitgaven door buitenlandse ploegen €4,6 mln.

Uitgaven door buitenlandse media

In het WK 2018 BID werden de uitgaven van mediabedrijven op €33 mln. geschat voor het gehele toernooi, welke ten goede zouden komen aan Nederland. Dit bedrag hebben wij teruggerekend naar de situatie van Euro 2020, specifiek met betrekking tot de 13 speellanden. Als wij dit bedrag vervolgens verdisconteren met inflatie, komen wij uit op een prijsniveau van €2,7 mln.

De bestedingen die in Nederland worden gedaan, leiden tot extra (indirecte) economische activiteit in Nederland. Wij schatten de impact van dit zogenoemde multiplier effect in op circa €35 mln.

Multiplier effect van buitenlandse bestedingen in Nederland

De uitgaven die tijdens Euro 2020 in Nederland worden gedaan, zullen ook een indirecte effect hebben op de economie van Nederland. Deze bestedingen zullen immers leiden tot nieuwe bestedingen en investeringen in Nederland.

In dit onderzoek hebben wij een multiplier toegepast op alle bestedingen in Nederland die zijn toe te schrijven aan Euro 2020. De CBS hanteert verschillende multipliers voor sectoren in de economie. In het geval van een evenement als Euro 2020, zijn de sectoren “Logies” en “Restaurant” het meest relevant voor de uitgaven van toeristen, buitenlandse ploegen en de media. Voor de UEFA uitgaven zijn de sectoren “Telecom”, “Huur vastgoed” en “Overige zakelijke dienstverlening” van belang. Het gewogen gemiddelde voor de multiplier komt uit op 1,55. Dat wil zeggen: elke €1 directe baat, levert een additionele indirecte baat van €0,55.

Conclusie

De omvang van indirecte effecten bedraagt naar schatting €35 mln., zijnde het multiplier effect van de som van directe bestedingen van toeristen, vermeden uitgaven van Nederlanders in het buitenland, uitgaven van de UEFA, buitenlandse voetbalploegen en buitenlandse media. Wij zijn uitgegaan van een 50-50 verdeling tussen de opbrengsten voor “Logies” en “Restaurant”.

Het welslagen van de deel-organisatie kan er toe bijdragen dat in de toekomst toeristen zullen terugkeren naar Nederland en nieuw te organiseren evenementen eerder aan Amsterdam zullen worden gegund

Reputatie

Indien de organisatie van Euro 2020 in Amsterdam goed en strak verloopt kan dit een positief effect hebben op de reputatie van Amsterdam voor toeristen, het bedrijfsleven en de reputatie ten opzichte van het organiseren van grootschalige evenementen.

Wij onderscheiden twee reputatie effecten;

- 1) Reputatie van Amsterdam voor toeristen; en
- 2) Reputatie van Amsterdam voor organisaties die grote evenementen organiseren.

In het onderzoek over Euro 2012 in Warsaw van Deloitte (2012) geeft 89% van de ondervraagde respondenten aan in de toekomst nogmaals Warsaw te bezoeken en 73% zou de stad aanbevelen aan vrienden en kennissen. Echter, Euro 2020 wordt over verscheidene landen gespeeld. Dat betekent dat Nederland als gastland niet direct geassocieerd zal worden met het EK. Reputatie effecten via televisie en media zullen daarom niet vergelijkbaar zijn met (potentiële) reputatie effecten van eerdere EK's.

Afhankelijk van het verloop van het evenement wordt er een positieve of negatieve reputatie opgebouwd bij de UEFA. Maar ook andere organisaties die grootschalige (sport)evenementen organiseren zoals de FIFA en het IOC volgen hoe dit evenement wordt georganiseerd. Indien dit positief is, draagt dit bij aan de kans dat organisaties in de toekomst Nederland de gelegenheid geven om een evenement te organiseren.

Impact op reputatie

Het nogmaals bezoeken van de stad of het aanbevelen van de stad aan vrienden en kennissen heeft een positief effect op de MKBA. De stad zou hierdoor meer toeristen kunnen aantrekken.

Ook kan door het verkrijgen van een goede reputatie bij grote organisaties er gelegenheid komen om in de toekomst meer van deze grootschalige evenementen te organiseren. Dit heeft een positief effect op de MKBA.

Conclusie

Er vanuit gaande dat het organiseren van Euro 2020 een positief effect heeft op de reputatie van Amsterdam voor toeristen en de reputatie met het oog op het organiseren van grootschalige evenementen, zal dit als een positief effect moeten worden meegenomen in de MKBA. Dit effect valt echter niet te kwantificeren.

Het Nederlands elftal verkrijgt thuisvoordeel als Nederland deelorganisator wordt. Hoewel thuisvoordeel een positieve impact heeft op de prestaties, leidt dit niet per definitie tot een positief financieel effect

Thuisvoordeel

Indien Nederland het EK ten dele organiseert zal het Nederlands elftal in elk geval tweemaal thuis spelen. Dat betekent dat het Nederlands elftal een grotere kans heeft om verder te komen in het toernooi, indien er sprake is van een thuisvoordeel.

Uit wetenschappelijke literatuur komt naar voren dat in het voetbal doorgaans sprake is van een thuisvoordeel, zowel voor clubwedstrijden als wedstrijden van het nationale team. De mate waarin dit voordeel aanwezig is, is moeilijker vast te stellen. Volgens Torgler (2004) kan op basis van een analyse van het WK 2002 worden gesteld dat, onafhankelijk van andere invloeden, er sprake is van een thuisvoordeel die de winkans verhoogt met maar liefst 45%.

Brown et al (2002) concludeert op basis van een analyse interlanduitslagen gespeeld tussen 1987 en 1998, dat nagenoeg alle teams in thuiswedstrijden beter presteerden dan in uitwedstrijden. Pollard (2006) laat tot slot zien dat clubs beter presteren als zij thuis spelen.

Alhoewel een thuisvoordeel duidelijk naar voren komt, is dit moeilijk te kwantificeren. Zo zal voor het relatief sterke Nederlands elftal een thuisvoordeel wellicht minder bijdragen dan voor zwakkere teams, omdat de kans al vrij groot is dat Nederland zicht plaats voor de 8ste finales. Zo zijn er in de nieuwe EK opzet gemiddeld zwakkere teams (want meer teams dan voorheen) en gaan ook de meeste ploegen die derde eindigen in hun poule door naar de 8ste finales. Het thuisvoordeel voor Nederland verdwijnt in ieder geval na de groepsfase.

Impact van thuisvoordeel

De impact van het thuisvoordeel kan op meerder manieren worden gemeten.

Ten eerste is er sprake van een positieve impact op de sportbeleving en nationale identiteit. Vrijwel iedere Nederlander zal graag het Nederlands elftal verder zien gaan in het toernooi. Dit is niet te kwantificeren, maar wel relevant.

Daarnaast zijn er bepaalde prestatiepremies die de UEFA afgeeft aan de KNVB indien het Nederlands team goed presteert. Zo keerde de UEFA bij Euro 2012 €2 mln. uit aan een voetbalbond indien de kwartfinale werd behaald. Ook een overwinning en een gelijkspel in de groepsfase leverde respectievelijk €1 mln. en €0,5 mln. op.

Een succesvol Nederlands elftal levert echter ook kosten op. Zo zal de KNVB meer kosten moeten maken voor verblijf en prestatie uitkeringen indien Nederland verder komt in het toernooi. Daarnaast betekent een succesvol toernooi eveneens dat meer Nederlanders in een latere fase van het toernooi alsnog naar het buitenland zullen afreizen om een EK wedstrijd bij te wonen. Dit verdringt uitgaven in Nederland.

Conclusie

Alhoewel er duidelijk sprake is van een thuisvoordeel is het moeilijk exact in te schatten in welke mate dit een rol speelt en of het netto effect positief of negatief is.

Sportbeoefening bevordert de gezondheid. Echter, het is niet eenduidig aangetoond dat sportevenementen en side events de mate van sportbeoefening stimuleren. Derhalve is de impact hiervan niet vast te stellen

Sportbeoefening

De KNVB geeft aan dat in de context van Euro 2020 bepaalde side events zullen worden georganiseerd die direct samenhangen met de deel-organisatie van het EK. Deze side events kunnen in potentie een toename veroorzaken in de mate van sportbeoefening in Nederland.

Vanuit wetenschappelijke literatuur is bekend dat sportevenementen van invloed kunnen zijn op de sportparticipatie van toeschouwers. Sportbeoefening kan worden gestimuleerd doordat atleten als rolmodel fungeren. Echter, het niveauverschil tussen atleten en (potentiële) sporters kan ook een demotiverend effect hebben (“competence gap”).

De potentiële impact op sportbeoefening van de Euro 2020 deel-organisatie zit hem echter niet zozeer in het EK zelf, maar in de aan het EK verbonden side events. De Nederlandse Euro 2020 organisatie heeft hiervoor een bedrag begroot. De contouren van deze side-events zijn echter nog niet duidelijk, wat het moeilijk maakt om de maatschappelijk impact hiervan op waarde te schatten.

Vragen die daarbij in elk geval moeten worden gesteld zijn in hoeverre de side events afhankelijk zijn van een EK organisatie en andere uitgaven aan het stimuleren van sportparticipatie verdringen. Daarnaast is het lastig om in te schatten wat side events concreet kunnen opleveren. Vanuit onderzoek van SEO (2010) komt naar voren dat Euro 2000 (inclusief side events) niet zichtbaar heeft bijgedragen aan het aantal lidmaatschappen bij sportclubs. Daarnaast geeft het CPB (2008) aan dat Nederland een land is met een hoge sportparticipatie ten opzichte van de rest van Europa, wat betekent dat er relatief weinig ruimte lijkt voor een verdere participatietoename.

Impact op sportbeoefening

De impact van een toename in de mate van sportbeoefening in Nederland – indien zichtbaar – zal vrijwel uitsluitend positief zijn via een verbetering van de gezondheid van de gemiddelde Nederlander. Dat sportbeoefening een grote positieve impact op de gezondheid wordt breed gedragen in de wetenschap.

Een verbeterde gezondheid van de gemiddelde Nederlander kan vervolgens onder andere een positieve impact hebben op de zorgkosten en op de productiviteit van de Nederlandse werknemer.

Conclusie

Indien de sportbeoefening in Nederland toeneemt op basis van aan het EK gerelateerde side events, kan via een verbeterde gezondheid van de gemiddelde Nederlander er duidelijk sprake zijn van een materiële positieve maatschappelijke impact.

De link tussen de side events en de mate waarin sportbeoefening wordt bevordert is echter lastig vast te stellen zonder dat de contouren van deze side events duidelijk zijn. Daarnaast wordt door verschillende partijen vraagtekens gesteld bij de mate waarin sportbeoefening in de Nederlandse samenleving kan worden gestimuleerd.

Gegeven dat de side events ook gepaard gaan met duidelijke (financiële) kosten, is het op dit moment niet vast te stellen of sprake zal zijn van een materiële positieve impact van de EK-deel-organisatie via een toename in de mate van sportbeoefening in Nederland.

De ervaring die vrijwilligers opdoen tijdens werkzaamheden van een groot sportevenement dragen bij tot ontplooiing en ontwikkeling van betreffende personen hetgeen een positief effect heeft op hun positie op de arbeidsmarkt

Menselijk kapitaal

De inzet van honderden/ duizenden vrijwilligers tijdens Euro 2020 in Amsterdam zorgt voor een verrijking van het menselijk kapitaal.

Zoals ook is gebeurd tijdens eerdere EK's zullen er tijdens het EK in 2020 vrijwilligers worden ingezet. Het belangrijkste doel van deze vrijwilligers is het verstrekken van informatie aan supporters en journalisten die een bezoek brengen aan de stad, het assisteren van fans in de fan zones en het assisteren van de (internationale) pers. De vrijwilligers moeten zorgen voor een hoge kwaliteit van informatievoorziening tijdens het EK.

Om als vrijwilliger aan de slag te gaan wordt eerst een aantal trainingen gevolgd. Ook moet er een organisatie worden opgezet om alles te coördineren voor inzet van de vrijwilligers.

Deloitte (2012) geeft aan dat het aantal vrijwilligers tijdens het EK in 2012 in Polen tussen de 1.000 en 2.000 vrijwilligers zijn aangesteld.

Impact op menselijk kapitaal

Het opleiden en coördineren van vrijwilligers draagt bij aan de kwaliteit van het menselijk kapitaal in de regio.

In het Euro Warsaw rapport van Deloitte worden de volgende redenen genoemd die een bijdrage leveren aan de groei van menselijk kapitaal:

- Kans voor de vrijwilligers om nieuwe contacten te leggen
- Vergroten van de communicatieve vaardigheden van de vrijwilligers

45% van de respondenten gaf aan dat meedoen als vrijwilligers hem/haar betere kansen biedt en hen verder help in hun professionele carrière. Vanuit een maatschappelijk perspectief biedt dit volgens Deloitte (2012) de volgende voordelen:

- Creëren van een database met vrijwilligers
- Opdoen van bestuurlijke organisatie capaciteiten
- Promoten van vrijwilligers werk

Ook zorgt dit voor een bijdrage aan het positief imago van de stad.

Conclusie

Wij zijn van mening dat deelname van Amsterdam als organisator-stad bijdraagt aan de verrijking van menselijk kapitaal, hetgeen een positief effect heeft op de totale impact. Hoeveel dit precies is kunnen wij niet kwantificeren.

Appendices

Appendices		30
1	Detailschatten: buitenlandse toeristen in Nederland	31
2	Detailschatten: Nederlandse toeristen in het buitenland	36
3	Gebruikte literatuur	38
4	Verklarende woordenlijst	39

Wij verwachten ruim 125.000 unieke wedstrijdbezoekers en 366.000 unieke bezoekers van fanfeesten

Stap 1 Schatting aantal toeristen

Om een aantal toeristen te schatten dat bij een Nederlandse EK deelorganisatie zich in Nederland zal ophouden ligt het voor de hand te starten bij de capaciteit van de Amsterdam Arena. Dit startpunt houdt in dat wij bij de berekening van de impact van 'toerisme' al direct rekening houden met uitgaven van sponsors en officials die aanwezig zijn bij de wedstrijd.

Indien we ervan uitgaan dat er geen tussentijdse investeringen zullen plaatsvinden in extra capaciteit, bedraagt de capaciteit van de Amsterdam Arena 53.052 plaatsen. Vanuit cijfers van de UEFA Euro cup finale is bekend dat de capaciteit doorgaans lager is vanwege de specifieke stoelen configuratie die kan afwijken voor VIP's en andere bezoekers. Wij gaan daarom uit van 50.337 plaatsen. Dit betekent dat er over 4 wedstrijden 201.348 tickets zijn te vergeven. De ervaring leert dat bij evenementen als een EK eindronde vrijwel alle tickets worden afgenomen. Wij gaan dan ook uit van 100% verkochte tickets.

Het aantal tickets geeft nog geen eenduidig beeld over het aantal toeristen. Er zijn zowel EK-toeristen die meer dan één wedstrijd bezoeken, als EK-toeristen die geen enkele wedstrijd bezoeken (maar mogelijk wel fan feesten en *side events*).

Ten tijde van het WK 2006 in Duitsland bezocht de gemiddelde stadionbezoeker 2,2 wedstrijden gedurende het toernooi (Kurscheidt, Preuss & Schütte, 2008).

Deze cijfers lijken hoog voor een deel-organisatie van een EK, waarbij wedstrijdbezoekers eerder zullen doorreizen naar een andere stad waar hun team een vervolgwedstrijd speelt. Indien het toernooi meer het karakter zou hebben van vier niet-gerelateerde wedstrijden zou sprake zijn van 1 bezoeker per ticket. Voorzichtigheidshalve hanteren wij het gemiddelde van 1,6 tickets per bezoeker.

Indien wij dit aanhouden zal er sprake zijn van circa 125.843 unieke stadionbezoekers van EK-wedstrijden in Nederland.

Om de bezoekers zonder tickets te schatten kan ook worden teruggegrepen naar het WK 2006. Daarbij was sprake van viermaal meer bezoekers van fanfeesten (zonder ticket) dan van WK-wedstrijden (bron: SEO). Het is redelijk om te veronderstellen dat deze verhouding niet direct wordt beïnvloed door het karakter van het EK, omdat de UEFA hier bepaalde (minimum)eisen aan stelt. Deze verhouding is echter wel gebaseerd op een verondersteld aantal van 2,2 tickets per bezoekers. Indien wij corrigeren voor dit verschil komen wij uit op een aantal unieke fanfeest bezoekers van ruim 2,9 maal het aantal unieke stadionbezoekers.

Indien wij deze verhouding overnemen komen wij op circa 366.087 unieke fanfeest bezoekers.

Wij verwachten dat ongeveer 46% van de wedstrijdbezoekers en 10% van de fanfeestbezoekers uit het buitenland komt. De wedstrijdbezoekers genereren circa 18% crowding-in

Stap 2 Schatting percentage buitenlandse toeristen

Over het gedeelte buitenlandse EK-bezoekers is het nodige geschreven. Oldenboom, Gratton & Solber (2002) geven aan dat ten tijde van Euro 2000 in Nederland en België circa 32% van de kaarten door Nederlandse of Belgische supporters werd gekocht.

Kurscheidt, Preuss & Schütte (2008) geven aan dat tijdens het WK 60% van de supporters Duits was. Dit grote verschil kan samenhangen met het feit dat Duitsland een grotere basis voetbalfans heeft (in absolute termen) en het feit dat de fanbasis van buitenlandse teams bij een WK gemiddeld genomen meer moeite zal hebben om naar het organiserende land te reizen (tijd en geld).

De vraag is echter of deze cijfers überhaupt een goede benchmark vormen, omdat het gedeelte wedstrijden van het thuisland op het totaal aantal wedstrijden niet te vergelijken is met de 50% (2/4) die naar voren komt bij een Nederlandse deel-organisatie van het EK 2020. Daarnaast is het aannemelijk dat bij een 13-ledige organisatie veel supporters zo mogelijk in eigen land een EK-wedstrijd willen zien en in mindere mate zullen afreizen naar een verder gelegen EK gastland.

Van Euro 2012 weten wij dat van de wedstrijden van het Poolse elftal in Warschau circa 54% van de bezoekers Pools was (Deloitte, Warsaw rapport). Voorzichtigheidshalve hanteren wij dit aantal in het waarschijnlijke scenario voor alle wedstrijden.

Voor het bezoek aan de fanfeesten maken wij een aparte inschatting. Vanuit het WK 2006 in Duitsland is bekend dat circa 80% van de bezoekers van fanfeesten Duits was (Kurscheidt, Preuss & Schütte 2008). Dit cijfer zou bij een regulier EK dat in één of twee landen wordt georganiseerd een redelijke inschatting zijn. Dit is echter een hoge inschatting indien toeristen uit veel landen kunnen kiezen, waaronder mogelijk hun thuisland. Voor dit EK hanteren wij daarom 10%.

Crowding-in

Helmenstein & Kleisner (2008) geven voorts aan dat er voor elke 8 bezoekers van een WK-duel in Duitsland circa 1 persoon – dus 12% - is meegereisd (ook wel *crowding-in* genoemd). Ook bij de UEFA Champions League Finale in Rome in 2009 was er sprake van een aanzienlijke crowding-in van ruim 24%. Het is aannemelijk dat dit percentage vooral twee aparte datapunten zijn, dan dit significant wordt beïnvloed door het karakter van een wedstrijd.

Daarom hanteren wij de schatting voor de EK-bezoekers op basis van een stadionticket met een gemiddelde van 18%. Het is voorts niet aannemelijk dat er op serieuze schaal sprake is van crowding-in voor bezoekers die specifiek voor fanfeesten naar Nederland reizen.

Wij schatten dat 80% van de buitenlandse wedstrijdbezoekers en 70% van de buitenlandse fanfeest bezoekers als specifieke EK-bezoekers zijn aan te merken

Stap 3 Schatting verdeling type toeristen

Om het aantal unieke buitenlandse bezoekers terug te brengen naar het aantal dat daadwerkelijk bijdraagt aan een hoger aantal toeristen in vergelijking met de afwezigheid van een EK, zetten we een aantal deelstappen.

Kurscheidt, Preuss & Schütte (2008) geven aan dat ten tijde van het WK in Duitsland circa 20% van de wedstrijdbezoekers aangeven ook te zijn gekomen zonder WK. Nog eens 25% gaf aan op een ander moment te zijn gekomen. Circa 15% gaf aan het bezoek te hebben verlengd in verband met het WK.

Om het aantal unieke stadionbezoekers uit het buitenland te schatten, zijn wij uitsluitend uitgegaan van een verdringingspercentage van 20%, zijnde het percentage respondenten dat in de studie van Kurscheidt, Preuss & Schütte aangeeft ook te zijn gekomen zonder WK.

De 25% die aangaf dat zij op een ander moment zouden zijn gekomen, nemen wij niet mee als correctie omdat het tijdstip van het “ander moment” niet vast te stellen is. De 15% die aangaf het bezoek te hebben verlengd in verband met het WK rekenen wij daarnaast volledig toe aan het evenement en komt het hiermee niet in aanmerking voor een correctie. In onze ogen vloeien hier immers additionele toeristenuitgaven uit voort die volledig zijn toe te schrijven aan het evenement. Op deze laatste twee punten wijken wij af van de aannames die SEO heeft gedaan.

Indien wij dit percentage hanteren voor Euro 2020 komen wij dus op een totaal “correctiepercentage” van 20% van EK wedstrijdbezoekers die niet direct vanwege Euro 2020 naar Nederland komt. Er zijn weinig alternatieve cijfers bekend. Cijfers van de Poolse Euro 2012 evaluatie in Warschau geven een gecombineerd corrigerend effect van toeristen die ook zonder EK naar Warsaw zouden zijn gekomen en verdringing van slechts 13%. Dit houdt in dat 87% van de toeristen is toe te schrijven aan het EK 2012.

Door de opzet van kaartverkoop bij grote eindtoernooien, waarmee ca. een half jaar voor aanvang van het toernooi wordt begonnen, is het kort voor wedstrijden enkel mogelijk om via de zwarte markt tickets te bemachtigen, hetgeen moeilijk en/of zeer duur is. Het ligt daarom voor de hand dat het grootste deel van de bezoekers hun kaarten ruim van tevoren heeft bemachtigd en dat hun bezoek derhalve samenhangt met het eindtoernooi.

Kurscheidt, Preuss & Schütte (2008) geven eveneens cijfers voor buitenlandse bezoekers van fanfeesten. Voor deze groep geldt dat 30% van de bezoekers van Duitse fanfeesten ook zouden zijn gekomen zonder WK. Op basis hiervan komen wij op een totaal correctiepercentage van 30% voor fanfeestbezoekers.

Wij schatten de verdringing in op 21% van de additionele buitenlandse bezoekers

Stap 4 Schatting verdringing toerisme

Het is mogelijk dat er sprake kan zijn van verdringing tijdens het EK. Het eventuele verdringingseffect zal mogelijk niet zozeer worden veroorzaakt door een gevoel van angst voor congestie bij potentiële toeristen (er zijn immers 13 speelsteden), maar mogelijk vanwege capaciteitslimieten in de hotelindustrie en de mogelijke prijsdruk waar sprake van zou kunnen zijn.

Hotelcapaciteit

Uit cijfers van de Gemeente Amsterdam (2013) blijkt dat anno 2013 er sprake is van 77.167 bedden in de metropool regio Amsterdam. Deze cijfers geven ook aan dat het aantal bedden in 2013 met 5% is toegenomen op jaarbasis. Indien we dit groeicijfer doortrekken tot aan 2020 komen wij op een beschikbaar aantal bedden van circa 109.000 ten tijde van Euro 2020. De bezettingsgraad van de metropool Amsterdam ligt de laatste twee jaar stabiel rond de 71% (een gewogen gemiddelde van de stad Amsterdam en regio Amsterdam). Indien wij ervan uitgaan dat dit cijfer ook geldt in 2020, zijn er circa 31.610 beschikbare bedden in de metropool Amsterdam ten tijde van het EK.

Deze cijfers laten zien dat er sprake zal zijn van verdringing, maar dat niet noodzakelijk sprake hoeft te zijn van verdringing. De circa 60.000 buitenlandse toeristen komen immers vrij uniform verspreid over 4 wedstrijden.

Crowding-out

Helmenstein & Kleissner (2008) gaan voor Wenen tijdens Euro 2008 uit van een verdringingspercentage van 42%. Zoals eerder genoemd, voor Warschau in Polen Euro 2012 wordt uitgegaan van minder dan 13%. Voor Kiev ten tijde van Euro 2012 wordt geen schatting gegeven, al lijkt de verdringing aanzienlijk (Grischel, 2012). Manning (2007) geeft een percentage van 100% voor het WK in Duitsland.

Het feit dat het EK gespreid is over 13 speelsteden maakt een vergelijking met verdringing bij eerdere grote toernooien echter minder bruikbaar. Een inschatting op basis van een finale van een grote clubcompetitie lijkt redelijker. Hiervan zijn echter weinig cijfers beschikbaar, maar zal in de praktijk dicht bij nul liggen.

Wij gaan voorzichtigheidshalve uit van gemiddelde van het cijfer van 42% in Wenen en 0%, zijnde 21%.

Wij schatten de gemiddelde verblijfsduur in op ruim 2 nachten per bezoeker en de gemiddelde uitgaven op €270 per overnachting

Stap 5 Verblijfsduur

Oldenboom, Gratton & Solberg (2002) geven aan dat tijdens Euro 2000 een bezoeker gemiddeld 1,7 nacht in Nederland verbleef per ticket. Volgens Kurscheidt, Preuss & Schütte (2008) verbleef een toerist gemiddeld 4,3 nacht in Duitsland per ticket tijdens het WK. Uit cijfers van Euro 2012 blijkt dat 74% van buitenlandse bezoekers tenminste 2 dagen in Warschau verbleef. Hier zijn echter geen cijfers bekend van het aantal tickets per toeschouwer.

Ten behoeve van onze berekening gaan wij uit van een gemiddelde van 1,4 nachten per ticket, zijnde het gemiddelde van bestaande onderzoeken (schattingen Euro 2000 en Champions League finale 2009). Wanneer we dit vermenigvuldigen met het gemiddeld aantal tickets per toeschouwer (1,6), komen wij uit op een gemiddelde van ruim 2,2 nachten per unieke bezoeker.

Stap 6 Gemiddelde uitgaven toerist

Oldenboom, Gratton & Solberg (2002) gaan uit van €125 per dag per toerist voor Euro 2000. Brenke & Wagner (2007) gaan uit van €200 per dag. Helmenstein, Kleissner & Moser (2007) nemen €230 gemiddeld per dag, inclusief de bestedingen van officials en sponsors. Beiden schattingen zijn voor het WK 2006 in Duitsland. In Warschau gaven toeristen gemiddeld 1.913 Poolse Zloty uit over de gehele verblijfsduur tijdens Euro 2012. Op basis van de wisselkoers op 30 juni 2012 (1 zloty = 0,237 euro) is dit €453. Van de UEFA Champions League finale in Rome 2009 is bekend dat bezoekers (inclusief officials en sponsors) gemiddeld €389 per overnachting uitgaven in de regio Rome.

Alhoewel de schatting voor Warschau de meest recente is, is ook bekend dat het prijspeil in Polen beduidend lager ligt dan in Nederland of Duitsland. Bovendien is dit cijfer een gemiddelde voor supporters, exclusief de bestedingen van sponsors en officials.

Voorzichtigheidshalve gaan wij voor scenario 1 uit van de cijfers van het WK 2006 inclusief sponsors. Daarbij hanteren wij een fictief jaarlijks inflatiepercentage van 2% tot aan 2014. Dit geeft een gemiddelde dagelijkse besteding van €270. Deze uitgaven zijn exclusief reiskosten van en naar Nederland.

Het effect van binnenlandse EK-bezoekers die voornemens waren af te reizen naar het buitenland, maar hiervan afzien door deel-organisatie, is positief

Impactelementen Nederlandse EK-bezoekers

Er zijn verscheidene elementen die van toepassing zijn op het effect dat Nederlandse EK-bezoekers teweeg kunnen brengen

- 1) Een EK in Nederland betekent dat er een aanzienlijk aantal toeristen in Nederland blijft dat anders naar EK-wedstrijden in het buitenland zou afreizen. De uitgaven die zij nu in Nederland doen, in plaats van in het buitenland, genereren een positieve impact voor Nederland. Daarnaast vermijden zij reiskosten.
- 2) Bij grote sportevenementen kan sprake zijn van een toeristenstroom vanuit het gastland die de drukte rondom een groot toernooi probeert te vermijden. Het ligt echter niet voor de hand dat dit een aanzienlijk groep is vanwege het diffuse karakter van de EK organisatie in 2020. Dit veronderstellen wij nihil.
- 3) Daarnaast betekent een EK in Nederland ook dat er meer Nederlanders een EK-wedstrijd bezoeken. Dit genereert een negatieve impact omdat de (extra) uitgaven aan tickets naar de UEFA gaan en niet meer worden uitgegeven in Nederland.

Het is niet eenvoudig om het aantal thuisblijvers te schatten, omdat dit onder andere samenhangt met de resultaten van het Nederlands elftal. Indien Nederland lang in het toernooi weet te blijven zullen alsnog Nederlanders afreizen naar het buitenland om wedstrijden te bezoeken.

Een beter startpunt is daarom om het te kijken naar het profiel van de gemiddelde binnenlandse EK-bezoeker. Kurscheidt, Preuss & Schütte (2007) geven aan dat ten tijde van het WK 2006 10% van de Duitse WK-bezoekers aangaven ook naar het WK te zijn gegaan als dat niet in Duitsland zou worden georganiseerd. Als wij dit getal overnemen en relateren aan het aantal Nederlandse stadionbezoekers, komen wij op ruim 10.000 bezoekers.*

Wij hebben voorts de aanname gedaan dat deze bezoekers gemiddeld evenveel uitgeven in het buitenland als buitenlandse bezoekers in Nederland, en dat hun gemiddelde verblijf in het buitenland even lang is als buitenlanders in Nederland. Wij veronderstellen verder op basis van het SEO-rapport dat per thuisblijvende toerist €200 aan reiskosten wordt vermeden om van en naar een EK-locatie te reizen.

Wij houden hierbij geen rekening met een mogelijk verdringingseffect dat deze uitgaven andere, reeds geplande, uitgaven in het buitenland verdringen. Hiermee is onze schatting conservatief.

* Voor vermeden afreizende Nederlandse fanfeestbezoekers hebben wij geen goede schattingen gevonden en de (zeer conservatieve) aanname gedaan dat er geen vermeden fanfeestbezoekers zullen zijn bij deel-organisatie door Nederland.

De aankoop van EK tickets door Nederlanders die een EK ticket kopen als gevolg van deel-organisatie heeft echter een negatieve impact tot gevolg

Impactelementen ticketuitgaven door Nederlandse inwoners

Deel-organisatie van Euro 2020 door Nederland, zal er toe leiden dat er een groep Nederlanders tickets voor wedstrijden koopt, welke zij niet hadden gekocht als deel-organisatie niet in eigen land had plaatsgevonden. Op basis van hiervoor genoemde cijfers bedraagt dit percentage 90%.

Als uitgangspunt voor de ticketprijs hanteren wij de cijfers van Euro 2008, omdat dit waarschijnlijk een beter referentiekader vormt dan de ticketprijzen voor Euro 2012 in Polen. Deze zijn destijds met 50% verlaagd ten opzicht van Euro 2008 in het licht van de koopkracht van de lokale bevolking.

Wij nemen voorts de prijs van categorie 2 tickets als een conservatief uitgangspunt. De prijs van deze categorie ligt ongeveer tussen de prijs van categorie 1 en 3 tickets in. Er zijn voorts weliswaar doorgaans meer categorie 1 zitplaatsen dan categorie 3 zitplaatsen, maar deze worden vaak voor een groot deel vergeven aan VIP's en sponsors en zijn niet vrij toegankelijk voor het grote publiek.

De prijs voor een categorie 2 ticket voor een groepswedstrijd was in 2008 €80. Voor een kwartfinale was dit €110. Een gewogen gemiddelde op basis van 3 groepswedstrijden en één kick-off wedstrijd geeft een gemiddelde prijs van €87,50. Gecorrigeerd met een 2% jaarlijks inflatiepercentage hanteren wij een gemiddelde ticketprijs van €100.

Gebruikte literatuur

Impact analysis UEFA Champions League Final 2009 Rome

UEFA: Financial report 2012

SEO: Kengetallen kosten-batenanalyse van het WK voetbal

Europeaan Marketing Institute: Ukraine after the UEFA EURO 2012: triumph or broken hopes? The summary of effects

Berenschot: Evaluatie bid WK voetbal 2018

Eastern Economic Journal: Economic impacts of the FIFA World Soccer World Cups in France 1998, Germany 2006, and outlook for South Africa 2010

Meerwaarde Sport *et al*: Second opinion kosten-batenanalyse van het WK voetbal 2018

Booz & Co.: De economische waarde en impact

World Economics: The Economic Impact of the World Cup

UEFA: BID requirements & templates Euro 2020

Aarhus University: The Economic Impact of Major Sporting Events

Rutter + Partner: Economic impact of the UEFA EURO 2008™ in Switzerland

UEFA: Financial report 2008

ING bank: Cup-o-nomics 2012

Int. J. Sport Management and Marketing: Assessing the impact of sports mega-events in transition economies: EURO 2012 in Poland and Ukraine

Verklarende woordenlijst

Term	Betekenis
PwC-mening	Onze mening gevormd op basis van de informatie die voor ons op dat moment uit ons onderzoek beschikbaar was.
PwC	‘PwC’ is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.
Consortium	KNVB, het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Gemeente Amsterdam en Amsterdam Arena
Crowding-in	Mensen die voor een groot (sport)evenement afreizen naar een bepaald land nemen vaak iemand mee die normaliter zelf geen (sport)evenement bezoekt, maar die zonder het (sport)evenement niet was gekomen. Dit wordt crowding-in genoemd en leidt tot extra bestedingen in het betreffende land.
Crowding-out	Mensen die verwachten dat een (sport)evenement leidt tot hoge prijzen, veel drukte, afzettingen, chaos en bouwwerkzaamheden kunnen besluiten hun bezoek aan een land uit of af te stellen. In het geval van uitstel is er geen sprake van gemiste bestedingen in het betreffende land, in het geval van afstel wel (dit wordt crowding-out genoemd).
Verdringing	Het fenomeen dat een effect dat teweeg wordt gebracht door het evenement, in de plaats kan komen van andere, reeds bestaande, zaken (de <i>as-is</i>). Hierdoor wordt de netto impact van een positief effect verminderd of kan het zelfs in zijn geheel teniet worden gedaan doordat elders een verlies plaatsvindt (bijvoorbeeld: een euro die een Nederlander uitgeeft op een side event kan hij niet meer uitgeven in de supermarkt).

Verklarende woordenlijst (vervolg)

Afkorting	Betekenis
EK	Europees Kampioenschap
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
FTE	Full-time equivalent
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
MKBA	Maatschappelijke Kosten Baten Analyse
Mln.	Miljoen
OV	Openbaar Vervoer
SEO	SEO Economisch Onderzoek
UEFA	Union of European Football Associations
WK	Wereld Kampioenschap